

ISBN: 978-625-7587-91-4

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 539

Osmanlı Klasikleri

Yayın Yönetmeni
Furkan Çalışkan

Dizi Editörü
Yusuf Genç

Yayıma Hazırlayan
Beyza Ceran

Düzeltili
Hande Yıldırım Önsöz

Kapak
Harun Tan

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ekim 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları
Sertifika No. 49619
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Matsis Matbaa Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti
Sertifika No: 40421
Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.
No: 51 Sefaköy Küçükçekmece /
İstanbul Tel: 212 624 21 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Tuhfetü Vâhibi'l-Mevâhib
fî Beyâni'l-Makamât ve'l-Merâtib

Nefis Mertebeleri

Kalp, Ruh, Sır ve Makamları

ABDÜLLATÎF KUDSÎ

TÜRKÇESİ
ABDURREZZAK TEK

KETEBE

Abdüllatif Kudsi

1384 (H. 786) yılında Kudüs'te doğdu. Zeyniyye tarikatını Anadolu'ya getiren Osmanlı dönemi âlim ve sûfisidir. Tam adı Abdüllatif b. Abdurrahman b. Ahmed b. Ali b. Gânim el-Makdisî el-Ensârî'dir. Tasavvufi terbiyesini Zeynüddin Hâfî'nin yanında tamamladıktan sonra onun işaretleriyle önce Kudüs'te, ardından Kahire ve Şam'da irşad faaliyetinde bulundu.

İlk Anadolu yolculuğuna 1425 yılı sonrası çıkan Abdüllatif Kudsi, Bursa üzerinden Edirne'ye kadar gitti. Bursa'da dönemin şeyhülislamı Molla Fenârî ile görüştü. Anadolu'da üç yıl kaldıktan sonra tekrar Kudüs'e döndü. Aradığı irşad ortamını diğer İslam beldelerinde bulamayınca 1447'de ikinci defa Anadolu'ya yöneldi ve 1448 yılında Konya'ya yerleşti. Sadreddin Konevî zâviyesinde üç yıl irşad görevinde bulundu. Manevî bir işaret üzerine 1451 senesinde Bursa'ya geldi. Şeyh Vefâ'nın da aralarında bulunduğu bir grup müridiyle birlikte halvete girdi. 1452 yılında üç ay süren hastalığının ardından vefat etti. Türbesi günümüzde Bursa'da Zeyniler adı verilen mahallededir.

Aralarında meşhur eseri *Tuhfetü Vâhibi'l-Mevâhib*'in yanı sıra *Hâdi'l-Kulûb ile'l-Likâi'l-Mahbûb*, *Keşfü'l-İtikâd fi'r-Reddi alâ Mezhebi'l-İlhâd*, *el-Vesîle li-Galat Mûzilet*, *Şifâü'l-Müteallim fi Âdâbi'l-Muallim* ve *Müteallim*, *Muktasû'l-Muhtâc*, *Kitâbü'l-Emri bi'l-Ma'rûf* isimli eserleri bulunmaktadır.

Prof. Dr. Abdurrezzak Tek

1973'te İstanbul'da doğdu. 1988'de Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı yıl, mezun olduğu fakültede Tasavvuf Ana Bilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Yüksek lisans tezini 2000 yılında tamamladı. 2002-2003 yıllarında Londra'da The School of Oriental and African Studies'de (SOAS) alanıyla ilgili araştırmalarda bulundu. Doktorasını 2005 yılında tamamladı. Hâlen Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Ana Bilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Yayımlanmış eserlerinden bazıları şunlardır: *Tarihi Süreçte Tasavvuf ve Tarikatlar*, *Tasavvufi Mertebeler*, *Abdüllatif Kudsi: Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*, *Sûfilerin Kavramları: İstîlâhâtü's-Sûfiyye Şerhi*, 19. Yüzyılda Bursa'da Bir Nakşî Mesnevihân: Mehmed Emin Kerkükî, Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Mesnevî-i Şerif: İlk On Sekiz Beytin Şerhi, *Nakşîliğün Osmanlı Topraklarına Gelişi: Molla Abdullah İlâhî, Tasavvufun Ana Konuları*.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Mukaddime.....	17
Nefis Makamı.....	23
Nefsi Tanımak.....	31
Ruh Makamı.....	41
Kalp Makamı.....	51
Sır Makamı.....	57
Dizin.....	69

ÖNSÖZ

Anadolu'da tasavvufî düşüncenin sistemleşip tarikatlaşmaya başlaması, Mâverâünnehr, Hârizm, Horasan ve diğer bölgelerin dinî-kültür çevrelerinden gelen şeyh ve dervişler vasıtasıyla olmuştur. İslâm'la yeni tanışmış olan Anadolu coğrafyasında yayılmaya başlayan tarikatlar, aynı zamanda temsil ettikleri kültür ve inancı da beraberlerinde getirmişti. Bunlardan Kübrevîlik, Halvetîlik, Kazerûnîlik ve Mevlevîlik gibi tarikatlarda Sünnî anlayış ön planda iken Vefâîlik, Kalenderîlik ve Haydarîlik gibi tarikatlarda mahallî inanç ve geleneklerin daha baskın olduğu gayr-i Sünnî bir eğilim mevcuttu.

Anadolu coğrafyasının manevî ikliminin ehl-i sünnet anlayışı çerçevesinde şekillenmesinde rolü olan tasavvufî yollardan biri Zeyniyye'dir. Horasan kökenli olan bu tarikat, Zeynüddin Ebû Bekir Hâfî tarafından kurulmuş olup Sühreverdiyye'nin bir şubesidir. Tarikatın Anadolu'ya gelişi; Hâfî'nin halîfelerinden Abdürrahim Merzifonî'ye 1428'de icâzet vererek memleketine göndermesi ile gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Zeyniyye tarikatının Anadolu'da şöhret bularak özellikle Bursa ve İstanbul'da kısa sürede yayılması, Hâfî'nin bir diğer halîfesi Abdüllatif Kudsi ve onun halîfeleri vasıtasıyla olmuştur.

786/1384 senesinde Kudüs'te doğan Abdüllatîf Kudsî, kaynaklarda "Makdisî" veya "Kudsî" nisbeleriyle anılır. Tam ismi, Abdüllatîf b. Abdurrahman b. Ahmed b. Ali b. Ğânim el-Makdisî el-Ensârî'dir. Nesebi baba tarafından Medine'nin meşhur kabilelerinden Hazrec kabilesine, anne tarafından da Hz. Peygamber'e dayanmaktadır. Babasının adı Abdurrahman, annesinin adı Fatıma binti Şerîf'tir.

Öncelikle medresede dinî ve aklî ilimleri öğrenen Kudsî, daha sonra devrin önde gelen sûfilerinden Şeyh Abdülaziz Gaznevî'ye intisap ederek tasavvuf yoluna girdi. Yaklaşık on yıl hizmetinde bulunduğu şeyhinden icâzet aldı. Kudüs başta olmak üzere bölgedeki diğer şehirleri dolaşarak insanları irşad etmeye çalıştı. Ancak almış olduğu manevî eğitimi yeterli görmediğinden sürekli arayış içinde, yeni bir mürşide kavuşma arzusuyla yanıp tutuşuyordu.

Bu esnada Horasan bölgesinin tanınmış mutasavvıflarından Zeynüddin Hâfî, hac niyetiyle yola çıkmış ve 825/1422 yılında Kudüs'e uğramıştı. Böylece Abdüllatîf Kudsî, önceden adını duyduğu bu şeyhle tanışma imkânı bulmuştu. Bununla da yetinmemiş, Hâfî'yi evinde misafir ederek sohbetlerinden faydalanmayı tercih etmişti. Kendisinden öylesine etkilenmişti ki Kudüs'ten ayrılarak şeyhle birlikte hacca gitmek istemişti. Fakat birlikte yaşadığı annesi hasta idi ve onu bırakmaya da gönlü razı olmuyordu. Şeyh Hâfî, Kudsî'ye annesi iyileşmeden hacca gelmesinin doğru olmadığını söylemiş; hac dönüşü yeniden Kudüs'e uğrayacağını, eğer annesi iyileşir ve izin verirse kendisiyle birlikte Horasan'a gelebileceğini müjdelemişti. Ertesi yıl Zeynüddin Hâfî ile birlikte Horasan'a giden Abdüllatîf Kudsî, mürşidinin gözetiminde yeni bir tasavvufî terbiye sürecine girmiş oldu.

Horasan'ın Hâf şehrinde 757/1356 yılında dünyaya gelen Zeynüddin Hâfî'nin asıl adı Ebû Bekir b. Muhammed b. Muhammed b. Ali'dir. Zeyniyye tarikatının kurucusu kabul edilen

Zeynüddin Hâfi, yetişme döneminde Horasan, Mâverâünnehr, Azerbaycan, Irak, Şam, Mısır ve Hicaz bölgelerinde dönemin ileri gelen âlimlerinden istifâde etmiş ve birçok şeyhin sohbetinde bulunmuştu. Bunlar arasından Sühreverdîye tarikatının temsilcisi olan Nûreddin Abdurrahman Mısırî'ye bağlanmış ve kendisinin gözetiminde manevî eğitimini kısa sürede tamamlamıştı.

Zeynüddin Hâfi, mürşidinden icâzet aldıktan sonra irşad faaliyetinde bulunmak için memleketi olan Hâf şehrinin Berâbâd köyüne dönmüş ve burada bir hankah ile bir tekke yaptırmıştı. Başlattığı tasavvuf faaliyetleriyle halkın yanı sıra, idareciler ve farklı tarikat mensuplarıyla çeşitli ilişkiler içinde olan şeyhin, özellikle Nakşîlerle görüştüğü ve iyi ilişkiler kurduğu bilinmektedir. Zeynüddin Hâfi tarikat hizmetlerini, kurduğu tekeler ve seyahatleri sırasında oluşturduğu sohbet meclislerinin yanı sıra tasavvufun kaidelerini, tarikatının âdâb ve erkânını anlattığı eserler kaleme almak suretiyle de sürdürmüştür. Zeynîliğin temel esaslarını anlattığı Arapça eseri *el-Vasâya'l-Kudsiyye*, tarikat ehli için gerekli nasihatları içeren *Mir'âtü't-Tâlibîn* ile Farsça kaleme aldığı ve ehl-i sünnet inancı ve buna uygun tarikat anlayışını işlediği *Menhecü'r-Reşâd* ve tasavvufun edeplerini ve makamlarını kısa maddeler hâlinde anlattığı *Âdâbu's-Sûfiyye*'si başlıca eserlerindedir.

Tasavvufî terbiyesini tamamlamak amacıyla Zeynüddin Hâfi'nin tavsiyesi üzerine Câm şehrine giden Abdülatîf Kudsî, burada Ahmed Câmî-i Nâmekî'nin kabrinin yanında erbaine girdi. Bu sırada iç dünyasındaki değişme ve gelişmeleri mürşidine mektuplarla düzenli olarak bildirdi ve bir müddet sonra da kendisine şeyhi tarafından irşad için icâzet verildi. Bir nüshası Süleymâniye Kütüphanesi'nde bulunan Arapça icâzetnâmede Hâfi, Abdülatîf Kudsî'ye tövbe ettirme, “*Lâ ilâhe illallah*” zikrini telkin etme ve hırka giydirme konusunda izin verdiğini söylemektedir. Ayrıca şeriat ve tarikatın kurallarına uymasını, zühdü tercih etmesini, insanlara karşı ne son